

ZAWÓD: KOSTIUMOGRAF

Grupa docelowa: Studenci kierunków filmoznawczych, filmowych i artystycznych; uczniowie szkół średnich zainteresowani kinem i zastanawiający się nad rozpoczęciem nauki w szkole filmowej; osoby zainteresowane pracą na planie, procesem powstawania filmu, modą oraz kostiumem filmowym

.....

Oddanie atmosfery epoki to wielkie wyzwanie. Przy rekonstrukcji przeszłości w filmie korzysta się z odpowiednio zaprojektowanych i historycznie wiarygodnych lokacji, scenografii, ważne są także adekwatne rekwizyty, sposób oświetlenia, a nawet język. Jednak najważniejszym elementem tego rodzaju procesu – a za razem najwidoczniejszym – są kostiumy filmowe.

Osobą nadzorującą tworzenie oraz wykorzystanie kostiumów w filmie jest *kostiumograf*.

By nim zostać, ważne jest nie tylko wyczucie mody, śledzenie najnowszych trendów oraz znajomość liczących się marek. Konieczna jest także cierpliwość, umiejętność współpracy oraz ogromna wiedza i nieustanna chęć jej pogłębiania. Przyjrzyjmy się specyfice tego niezwykłego zawodu.

I. Kostium i jego funkcje

Kostium to, mówiąc prosto, ubiór noszony przez aktora w filmie. Z reguły kostium filmowy pełni poniższe funkcje:

- buduje klimat epoki
- dodaje jej autentyzmu i kolorytu
- charakteryzuje postaci przedstawione
- czasami umożliwia rozpoznanie postaci
- określa postacie pod kątem wieku, płci, przynależności społecznej, zawodu
- indywidualizuje lub typizuje bohaterów
- wprowadza elementy symboliczne

[źródło: *Słownik filmu*, red. Rafał Syska, Kraków 2005]

Propozycja ćwiczenia: Czy pamiętasz jakichś szczególnie wyrazistych bohaterów filmowych? Jakie nosili kostiumy? Co te kostiumy o nich mówiły?

Ważne, by odróżnić od siebie postać *kostiumografa* i *kostiumologa*. *Kostiumograf* to osoba zajmująca się opracowywaniem koncepcji plastycznej kostiumów na potrzeby filmu lub spektaklu. Natomiast *kostiumolog* to naukowiec zajmujący się historią ubiorów.

II. Postać Colleen Atwood

W 2012 roku podczas Międzynarodowego Festiwalu Kina Niezależnego Off Plus Camera w charakterze członkini Jury Konkursu Głównego brała udział Colleen Atwood. To jedna z najlepszych hollywoodzkich kostiumografek, czego dowodem mogą być zdobyte przez nią cztery statuetki Oscarów za kostiumy do filmów: „Chicago” (2002, reż. R. Marshall), „Wyznania gejszy” (2005, reż. R. Marshall), „Alicja w krainie czarów” (2010, reż. T. Burton) i „Fantastyczne zwierzęta i jak je znaleźć” (2016, reż. D. Yates).

Propozycja ćwiczenia: zapoznaj się z filmografią Colleen Atwood (np. za pośrednictwem portalu <http://www.imdb.com/name/nm0041181/>). Czy utkwił ci w pamięci któryś z zaprojektowanych przez nią kostiumów? Co było w nim wyjątkowego?

III. Tworzenie kostiumów do filmów współczesnych

Każdy gatunek filmowy ma swoje własne wymagania odnośnie kostiumów. Wynikają one przede wszystkim z oczekiwań widzów i ich przyzwyczajzeń. Na przykład oglądając western spodziewamy się, że bohaterowie będą posiadali typowe dla kowbojów elementy ubioru, takie jak kowbojki, kapelusz, koszula w kratę, skórzana kamizelka, gwiazda szeryfa czy ostrogi. Kostiumograf wykorzystuje te powszechne wyobrażenia i na ich podstawie tworzy pasujące do filmu projekty.

Dużym wyzwaniem jest praca przy filmach pozagatunkowych, rozgrywających się we współczesności. Takich, w których bohaterowie są zwykłymi ludźmi, których potencjalnie moglibyśmy spotkać na ulicy. Kostiumy mają w tym przypadku przede wszystkim budować wrażenie autentyczności, charakteryzować bohaterów, ale nie odbierać im wiarygodności. Tego rodzaju autentyzm nie jest wynikiem zwykłego pójścia na zakupy i zaopatrzenia się w najnowsze modowe hity. To pracochłonny proces tworzenia kostiumów skorelowanych z noszącym je aktorem i graną przez niego postacią.

Materiał wideo: Posłuchaj jak o trudnościach związanych z tworzeniem kostiumów do filmów współczesnych opowiada Colleen Atwood. [Zawód Kostiumograf (00:00–01:55)]

W tego rodzaju filmach ważne jest, by aktorzy nie byli „przebrani”, lecz „ubrani”. Muszą dobrze czuć się w noszonych przez siebie strojach i zachowywać się naturalnie, jakby wszystkie noszone przez nich ubrania należały do nich.

Należy także pamiętać, że nie wszystko w czym chodzimy na co dzień jest nowe. Nosimy rzeczy z różnych okresów, czasami wyciągnięte z dna szafy, które bywają podniszczone i wyblakłe. Dlatego szczególnymi postaciami w zespole kostiumografa są **textile artist** – osoby, które zajmują się postarzeniem tkanin i materiałów, tak by te wyglądały wiarygodnie.

IV. Tworzenie kostiumów do dużych produkcji rozgrywających się w przyszłości lub przeszłości

Zupełnie inaczej wygląda proces tworzenia kostiumów do dużych produkcji, których czas akcji różni się od tego nam znanego. Bardzo dużo czasu zajmuje w takich przypadkach *research*, trwający nawet kilka miesięcy. Zatrudnia się ekspertów, konsultantów oraz badaczy, którzy przeglądają archiwa szukając wzorców i inspiracji do tworzenia kostiumów. To właśnie wtedy kostiumograf może nawiązać współpracę z kostiumologiem. Uśredniając, przygotowania rozpoczynają się około 6 miesięcy przed rozpoczęciem zdjęć.

Materiał wideo: Kostiumografowie współpracują nie tylko z textile artists czy kostiumografami – są w nieustannym kontakcie także z innymi członkami ekipy filmowej. Posłuchaj jak o współpracy na planie opowiada Colleen Atwood [Zawód Kostiumograf (01:55-02:55)]

Bycie kostiumografem na planie filmowym wymaga koordynacji wielu rzeczy na raz i opanowania umiejętności multitaskingu. Podczas zdjęć trzeba kontrolować po kilka spraw równocześnie, a ponadto cały czas szyje się nowe kostiumy, wprowadza poprawki, naprawy.

Materiał wideo: Posłuchaj jak o tym odrobinę „szalonym” aspekcie pracy kostiumografa opowiada Colleen Atwood. [Zawód Kostiumograf (02:55-6:04)]

V. Jak projektuje się przyszłość?

Wygląd kostiumów w filmach rozgrywających się w przyszłości, nie jest pozbawiony podobieństw z tym, co noszono kiedyś. Często wygląd kostiumów w takich produkcjach wręcz wykorzystuje wzorce z dawnych lat. Dzieje się tak zwłaszcza w filmach o niedalekiej przyszłości, wyraźnie połączonych z elementami nam znanymi.

Colleen Atwood projektowała m.in. kostiumy do filmu „Gattaca – szok przyszłości” (1997), który mimo, że rozgrywa się w niedalekiej przyszłości, nawiązuje do stylistyki klasycznego kina noir i kina gangsterskiego. Projektując kostiumy do tego filmu, kostiumografka opierała się więc na kroju klasycznych garniturów z lat 30, choć krzyżowała je z późniejszymi trendami, by nadać im nieco obcości i niesamowitości.

Materiał wideo: Posłuchaj jak o tworzeniu tego typu futuro-retro mody opowiada Colleen Atwood [Zawód Kostiumograf (06:04-09:20)]

Propozycja ćwiczenia: Przeglądaj zdjęcia z filmu „Gattaca – szok przyszłości”. Czy widzisz wspomniane przez Colleen Atwood nawiązujące do lat 30 garnitury? Jakie inne nietypowe dla kina science-fiction kostiumy zauważasz w tym filmie? Możesz skorzystać z galerii na stronie:

http://www.imdb.com/title/tt0119177/mediaindex?ref_=tt_pv_mi_sm